

Підмогильний Валер'ян Петрович (1901-1937) – український письменник і перекладач, засновник українського урбаністичного роману, один з найвизначніших прозаїків українського «Розстріляного відродження». Жертва сталінського терору.

Валер'ян Петрович Підмогильний народився 2 лютого 1901 року на Катеринославщині (нині Дніпропетровська область) у селі Чаплі. Батько помер рано, тож мати виховувала сина самотужки. Освіту хлопець здобував спочатку в церковнопарафіяльній школі, а згодом – у реальному училищі в Катеринославі. Сором'язливий і замріяний, він уже тоді пробував себе в літературі: віршував та писав оповідання. Творчий дебют Підмогильного відбувся в 1919 році, коли на шпальтах місцевого журналу «Січ» було опубліковано два його ранні твори – «Гайдамаки» та «Ваня». Водночас юнак поринув у вивчення іноземних мов. З роками він настільки досконало опанує ці знання, що стане одним із найкращих перекладачів зарубіжної класики.

Здобути вищу освіту завадила матеріальна скрута. Щоб заробити на життя, Валер'ян пішов вчителювати: спочатку в місцевій школі, потім – у Павлоградській. Зрештою доля закинула Підмогильного у Ворзель, де він продовжив педагогічну діяльність. У 1920 році вийшла перша збірка оповідань письменника під назвою «Твори», до якої увійшли роботи, написані ще під час навчання в училищі.

1921 рік ознаменувався створенням циклу «Повстанці». Частково оповідання були опубліковані в Катеринославі, а повне зібрання вийшло за кордоном. Того ж року сталася ще одна знакова подія – Валер'ян узяв шлюб із Катериною Червінською, донькою священника. Після весілля подружжя оселилося в Києві, де письменник поринув у роботу. Він не лише писав, а і став активним учасником культурно-громадського життя міста, вступивши до Асоціації письменників («Аспис»), а згодом – до об'єднань «Ланка» та «МАРС». З 1921 до 1930 року Підмогильний активно друкувався в різних часописах. Зокрема, світ побачили його твори «Собака», «Історія пані Івги», «Військовий літун» тощо. 1924 року вийшла нова збірка, а пізніше ці праці увійшли до найповнішого видання його творів «Проблеми хліба», яке витримало кілька перевидань.

Цей розквіт відбувався на тлі посилення гонінь на українську інтелігенцію. Через репресії твори Підмогильного перестали друкувати, і письменник разом із родиною перебрався до Харкова. Проте за три роки там було опубліковано лише одне його оповідання. Тоді Підмогильний зосередився на перекладацькій діяльності: адаптував українською мовою праці Дідро, Клода Адріана Гельвеція, долучився до видання багатотомників Бальзака та Анатолія Франса.

Невдовзі письменника заарештували. 11 січня 1935 року з'явився протокол, де письменник нібито визнав себе приналежним «до групи письменників-націоналістів із терористичними настроями щодо вождів партії». У березні йому винесли вирок – 10 років таборів на Соловках. Проте восени 1937 року Особлива трійка УНКВС Ленінградської області засудила до смертної кари 1116 в'язнів Соловецької тюрми. Прізвище Підмогильного також потрапило до цього списку. 3 листопада 1937 року в урочищі Сандармох життя Валер'яна Петровича обірвалося. Він був реабілітований у 1956 році.

Наша адреса: 04071, м. Київ, вул. Ярославська, 32 / Волоська, 33.

тел.: (044) 425-05-37, e-mail: podil_nekrasov@ukr.net

ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА

ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА

Бібліотека імені Віктора Некрасова

Незабутні імена

Розстріляного відродження

Вип. 3

рекомендаційний список-буклет

Великий український прозаїк

(до 125-річчя від дня народження

Валер'яна Підмогильного)

Київ, 2026

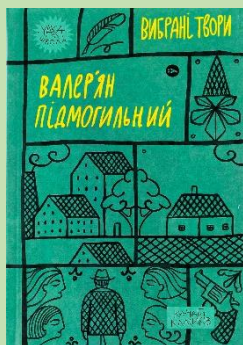
Радимо прочитати:

Коломієць, Р. Валер'ян Підмогильний / Ростислав Коломієць ; худ.-оформ. Є. В. Вдовиченко. – Харків : ЛА «Час читати», 2021. – 126 с. : портр. – (Знамениті українці).

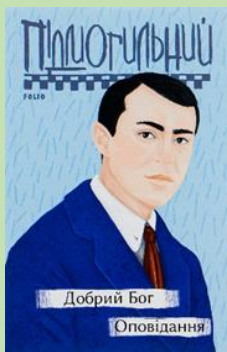
У своїй творчості Валер'ян Підмогильний спирався на психоаналітичні дослідження Зигмунда Фрейда та сприяв інтеграції української літератури в європейський культурний простір. Його пророчий дар дозволив випередити інтелектуальні пошуки французьких письменників-екзистенціалістів Жана-Поля Сартра та Альбера Камю. Тоталітарний режим відвів митцеві лише 13 років для здійснення всіх новаторських задумів. Як і більшість представників Розстріляного відродження, Підмогильний був звинувачений у «контрреволюційній діяльності» та страчений на Соловках у зловісному 1937-му.

***

Підмогильний, В. Вибрані твори / Валер'ян Підмогильний. – Київ : Yakaboo Publishing, 2025. – 400 с. – (Yaka ШКОЛА).

Валер'ян Підмогильний – письменник-інтелектуал, чия проза майстерно поєднує психологізм із соціально-побутовою тематикою, втілюючись у максимально реалістичних образах.

Підмогильний, В. Добрий Бог : оповідання / Валер'ян Підмогильний. – Харків : Фоліо, 2023. – 287 с. : портр. – (Рідне).

В. Підмогильний тонко та глибоко відчував контрасти довкола й доносив їх до читача. Проблема одвічності життя на землі та його незалежності від волі людини глибоко трактується в оповіданні «В епідемічному бараці». Теми голоду 1921–1923 років письменник торкається у творі «Син», який вважав одним з найкращих.

Герої Підмогильного занурені в «межову ситуацію» або наближені до неї, перебувають у складних суспільних обставинах. Митець зважає на психологічні аспекти людського буття, досліджує підсвідомі стимули вчинків своїх персонажів.

Підмогильний, В. Місто : роман / Валер'ян Підмогильний. – Харків : Фоліо, 2021. – 319 с. : портр. – (Рідне).

Минуло майже сто років від написання роману «Місто», але він і досі актуальний. І сьогодні мрійники вирушають у мандри, полишаючи свої домівки в селах у пошуках кращої долі, та далеко не завжди знаходять те, що шукають.

Молодий енергійний сільський юнак Степан Радченко приїздить до Києва, вступає до економічного вишу і сподівається повернутися з новими знаннями в село. Він зустрічається із сільською дівчиною Надійкою, сумлінно навчається в інституті, але гордіня й амбіції беруть своє – і Степан вирішує підкорити місто...

Підмогильний, В. Невеличка драма : роман на одну частину / Валер'ян Підмогильний. – Харків : Фоліо, 2021. – 286 с. – (Рідне).

Це історія нещасливого кохання Марти Висоцької та Юрія Славенка. Красива, молода, сповнена сил і мрій, Марта має роботу і власне житло. Проте їй самотньо в місті, яке нещадно її переслідує; вона живе мріями про того єдиного принца, як у романах. До неї навідується багато чоловіків, які прагнуть бачити її своєю дружиною або коханкою. Однак ні з ким із них Марта не погоджується на взаємини. І ось у це спокійне розмірене життя вривається нове почуття – пристрасть, яку Марта плутає з коханням. Тут є все: несподіваний секс, марні дівочі сподівання на шлюб, розрахунок і зрада.

Підмогильний, В. Остап Шантала : повісті / Валер'ян Підмогильний. – Харків : Фоліо, 2021. – 190 с. : портр. – (Рідне).

Остап Шантала, герой однойменної повісті, після смерті рідної сестри відчуває перед нею провину та потрапляє в «межову ситуацію». Письменник застерігає від ілюзій та пошуку об'єктів поклоніння, якими можуть бути не лише люди, а й ідеї, речі та образи. Герой «Повісті без назви» розшукує у місті чарівну незнайомку, щоб заново осягнути цінність людського існування. Цей твір містить роздуми про мету мистецтва, а отже, частково розкриває естетичні погляди В. Підмогильного.

